

Eveliina Sundberg

MOBIILISOVELLUSTEN ROOLI JA POTENTIAALI E-DEMOKRATIASSA

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Kandidaattitutkielma
Joulukuu 2023

TIIVISTELMÄ

Eveliina Sundberg: Mobiilisovellusten rooli ja potentiaali e-demokratiassa
Kandidaattitutkielma
Tampereen yliopisto
Tietojenkäsittelytieteiden tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2023

Nopeasti muuttuva poliittinen päätöksentekoympäristö vaatii uusien demokraattisten osallistumisen välineiden kehittämistä. Digitalisoitumisen myötä on kehitetty erilaisia elektronisen demokratian työkaluja, kuten sähköinen äänestäminen ja kansalaisaloitteiden tekeminen, mutta mobiilisovellukset ovat vielä tässä kontekstissa uusi ja vähän tutkittu asia. Siksi tutkielmalla vastataan kysymykseen: millainen rooli ja käyttöpotentiaali mobiilisovelluksilla on e-demokratiassa? Tutkimusmenetelmänä on kirjallisuuskatsaus, jossa käytetään sopivia aineistoja myös tutkimuskysymyksen ympäriltä, koska aineistoa on rajatusti saatavilla ja aiheeseen liittyvä käsitteistö on monitulkintaista ja risteävää. Näin täydennettiin myös tutkimuksen aukkokohtia, luoden yleiskuvan aiheen nykytilanteesta ja mahdollisuuksista. Pois rajattiin sosiaalisen median sovellukset, hybridivaikuttaminen sekä sovellusten tekninen toteuttaminen ja kaupallistaminen. Aineiston valitsemiskriteerinä oli, että se käsittelee kansalaisosallistumista e-demokratiaan tai mobiilisovelluksiin liittyvästä näkökulmasta.

Tulosten mukaan m-demokratiasovelluksiin suhtaudutaan pääasiassa myönteisesti. Niillä voidaan madaltaa osallistumiskynnystä, saavuttaa laajempi yleisö ja tehdä demokraattisesta osallistumisesta vaivattomampaa, koska sovellusten käyttö ei ole tiettyyn aikaan ja paikkaan sidonnaista. Lisäksi sovelluksilla voidaan helposti jakaa osallistumiseen tarvittavaa tietoa sekä kehittää kansalaisten luottamusta päätöksentekojärjestelmään. Käytön haasteita voivat olla muun muassa tietoturva-asteet, negatiiviset asenteet uutta teknologiaa sekä perinteisten päätöksentekoprosessien muuttamista kohtaan, teknologisen osaamisen puute ja sopivan teknologian hankintakustannukset käyttäjän näkökulmasta.

Kirjallisuuskatsaus vahvistaa, että mobiilisovellukset ovat e-demokratian kontekstissa vielä uusi asia. Useimmiten ne näkyvät julkisella yhteiskuntatasolla erilaisina kuntasovelluksina, joissa päätöksenteon osallistumismahdollisuuksia tarjotaan muiden elektronisten palvelujen rinnalla. Tästä esimerkkinä tarkastellaan Tampere.Finland-sovellusta, jossa on Osallistu ja vaikuta -osio kuntalaisten osallistamista varten. Osion roolia Tampereen demokratiassa selvitettiin henkilökohtaisella haastattelulla ja sähköposteilla, joista kävi ilmi, ettei Tampere.Finland-sovellus hyödynnä mobiilidemokratian ominaisuuksia niin paljoa kuin olisi mahdollista. Sen sijaan osallistamisessa turvaudutaan erityisesti kaupungin verkkosivuihin. M-demokratiassa on paljon potentiaalia demokratian edistäjänä, mutta se ei toisaalta riitä osallistumisen työkaluksi yksinään. Jos kuitenkin otetaan käyttökonteksti huomioon, sovelluksilla voidaan kehittää kansalaisten ja päättäjien välistä luottamussuhdetta ja edistää demokratian toteutumista tulevaisuudessa.

Avainsanat: mobiilisovellus, m-demokratia, e-demokratia, elektroninen demokratia, kansalaisosallistuminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
2 Käsitteet	3
3 Mobiilisovellukset e-demokratian kontekstissa	4
3.1 Hyödyt	4
3.2 Haasteet	4
3.3 Ihmisten suhtautuminen ja demokraattinen tehokkuus	5
4 Tampere.Finland-sovellus.....	8
4.1 Osallistu ja vaikuta -osio	8
4.2 Sovelluksen rooli Tampereen demokratiassa	9
5 Keskustelu	10
6 Yhteenveto	11
Lähdeluettelo	12

1 Johdanto

Poliittinen toimintaympäristö muuttuu ja päätöksenteko monimutkaistuu globalisaation vaikutuksesta, kun yhä suuremmat ihmisryhmät ovat tekemisissä toistensa kanssa ja vaikuttavat toisiinsa erilaisten viestintäkanavien kautta. Yhteiskunnan yhteistyökykyä koettelevat erilaiset kriisit ja luonnonkatastrofit. Muuttuvien olosuhteiden myötä myös demokraattisten osallistumiskeinojen on kehityttävä vastatakseen yhteiskunnan tarpeisiin varmistakseen, että jokainen saa äänensä kuuluviin päätöksenteossa.

Digitaalisessa yhteiskunnassa sähköiset viestintävälineet ovat tärkeitä. Tämän vuoksi on kehitetty erilaisia elektronisen demokratian (e-demokratia) työkaluja, jotka tekevät päätöksentekoon osallistumisesta helpompaa. Esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla kansalaiset voivat keskustella ajankohtaisista asioista keskenään ja päättäjien kanssa. Virossa on otettu käyttöön menestyksekkäästi sähköinen äänestys valtakunnan tason vaaleissa, mikä tekee äänestämisestä vaivatonta (Toots et al., 2016). Lisäksi verkossa voidaan tehdä muun muassa sähköisiä kansalaisaloitteita (Kansalaisaloite.fi, n.d.).

Yksi demokratian haasteista on alhainen osallistumisaste. Jos eri ihmisryhmien mielipiteitä ja tarpeita ei edusteta millään tavoin, ne jäävät kuulematta. Sitran tekemän kyselytutkimuksen mukaan noin kolmasosa suomalaisista ei osallistu poliittiseen päätöksentekoon melkein koskaan (Jämsén et al., 2022). Kuitenkin yleinen kiinnostus politiikkaa kohtaan on kasvanut tasaiseen tahtiin (Isotalo et al., 2023). Tästä syystä olisi hyvä harkita uusien e-demokratian työkalujen kehittämistä Suomessa ja muualla. Mobiilisovellukset voivat olla yksi tällainen väline.

Tutkielman tavoitteena on selvittää mobiilisovellusten ja elektronisen demokratian suhdetta sekä pohtia, voivatko mobiilisovellukset olla tehokas e-demokratian väline. Nykyinen aihepiiriin liittyvä tutkimus on aukkoista, vaikka mobiilisovellukset ovat olleet kiinnostava päätöksentekoon liittyvä teknologia jo pitkään. Wirtzin ja muiden (2021) tutkimuskatsauksen mukaan aihepiiriin liittyvä tutkimus on vielä alkuvaiheessaan. Samaa on kuitenkin väitetty myös vanhemmissa artikkeleissa. Tämän takia tutkielmalla pyrin päivittämään aiheen nykytilaa ja vastaamaan kysymykseen: millainen rooli ja käyttöpotentiaali mobiilisovelluksilla on e-demokratiassa? Tutkielma luo yleiskuvan aiheesta, eikä käsittele tarkemmin esimerkiksi sovellusten teknistä toteuttamista, kaupallistamista tai hybridivaikuttamisen muotoja. Myös sosiaalisen median sovellukset on jätetty tutkielman ulkopuolelle, vaikka niissä ilmenee poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia.

Tutkimusmenetelmänä on kirjallisuuskatsaus. Aineistoa on kerätty ACM, IEEE, Springer Link, Google Scholar ja Andor -tietokannoista. Hakusanoina on käytetty taulukon 1 hakusanoja, joita yhdistelemällä on luotu erilaisia hakulausekkeita tiedontarpeen mukaan.

Taulukko 1. Tiedonhaussa käytettyjä hakusanoja.

Suomenkieliset hakusanat	Englanninkieliset hakusanat
mobiilisovellus, sovellus, mobiilityökalu	mobile application, mobile app, mobile tool
e-demokratia, elektroninen demokratia, digitaalinen demokratia	e-democracy, electronic democracy, digital democracy
m-demokratia, mobiilidemokratia	m-democracy, mobile democracy
e-osallistuminen, elektroninen osallistuminen	e-participation, electronic participation
m-osallistuminen, mobiiliosallistuminen	m-participation, mobile participation
poliittinen osallistuminen	political participation
päätöksenteko	decision making
e-hallinto, elektroninen hallinto	e-government, electronic government
m-hallinto, mobiilihallinto	m-government, mobile government
e-hallintotapa, elektroninen hallintotapa	e-governance, electronic governance
m-hallintotapa, mobiilihallintotapa	m-governance, mobile governance
poliittinen osallistaminen	political inclusion
kansalaisosallistuminen	civic participation

Kirjallisuuskatsaukseen valitut aineistot analysoitiin etsimällä niiden sisällöistä teemoja, joista voidaan koostaa aiheen yleiskuva. Valitsemiskriteerinä oli, että aineisto käsittelee kansalaisosallistumista e-demokratiaan tai mobiilisovelluksiin liittyvästä näkökulmasta. Sopivia lähteitä liittyen juuri mobiilisovellusten näkökulmaan löytyi rajoitusti, joten yleiskatsauksen luomiseksi mukaan otettiin myös aihetta ympäröiviä lähteitä. Aineistot valittiin myös niin, että ne edustivat erilaisia näkökulmia ja täydensivät toisiaan. Pois rajattiin aineistot, joiden kieli on muut kuin suomi tai englanti, aiheena päätöksentekolinten sisäinen teknologioiden käyttö tai fokuksena muu kuin päätöksentekoon ja poliittiseen osallistumiseen liittyvä toiminta.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset vahvistavat, että mobiilisovellukset ovat e-demokratian kontekstissa vielä uusi asia. Julkisella yhteiskuntatasolla demokratiasovellukset näkyvät useimmiten kuntasovelluksina. Niihin suhtaudutaan pääasiassa myönteisesti, sillä mobiilisovelluksilla voidaan tehdä demokraattisesta osallistumisesta helpompaa ja nopeampaa missä ja milloin tahansa. Lisäksi sovelluksilla voidaan jakaa tietoa helposti. Käytön haasteita voivat olla muun muassa negatiiviset asenteet uutta teknologiaa sekä perinteisten päätöksentekorakenteiden muuttamista kohtaan, teknologisen osaamisen puute ja heikko laitesaatavuus.

Tutkielman luvussa 2 määritellään aihepiirin tärkeitä käsitteitä ja perustellaan niiden käyttöä tiedonhaussa. Luvussa 3 käydään läpi kirjallisuuskatsauksen tuloksia erittelemällä kirjallisuudesta ilmenneitä näkökulmia. Tapausesimerkkinä Tampere.Finland-sovellusta käsitellään luvussa 4. Lukujen 5 keskustelu ja 6 yhteenveto sitovat tutkielman tulokset yhdeksi kokonaisuudeksi ja pohtivat aiheen tulevaisuutta.

2 Käsitteet

Tutkimus mobiilisovellusten käytöstä elektronisen demokratian yhteydessä on vielä aukkoista, joten sen ymmärtämiseksi on käytettävä myös aihetta ympäröiviä ja risteäviä käsitteitä. Tässä yhteydessä tärkeitä termejä ovat *e-demokratia* (engl. e-democracy), *e-hallinto* (engl. e-government), *e-osallistuminen* (engl. e-participation) ja *e-hallintotapa* (engl. e-governance).

E-demokratia viittaa tieto- ja viestintäteknologioiden (ICT) hyödyntämiseen demokraattisen osallistumisen edistämiseksi (Kardan & Sadeghiani, 2011). Siihen kuuluu esimerkiksi internetskyselyt, sosiaalisen median keskusteluareenat ja sähköiset kansalaisaloitteet. Mobiilisovellusten yhteydessä voidaan käyttää termiä *m-demokratia* (engl. m-democracy), jossa mobiilisovellus tai -laite toimii demokratian välineenä.

E-hallinto tarkoittaa ICT:n käyttöä hallituksen palvelujen tarjoamisessa ja vuorovaikutuskanavana (Kardan & Sadeghiani, 2011). Se voi tarkoittaa esimerkiksi kunnan verkkosivujen hyödyntämistä kuntalaisen rajapintana tiedonjakamisessa ja kuntalaisuuteen liittyvien toimintojen suorittamisessa. E-demokratian ja -hallinnon suhteesta toisiinsa on monia näkemyksiä. E-demokratia voidaan nähdä esimerkiksi e-hallinnon osana tai sitten ne voidaan mieltää kahdeksi erilliseksi käsitteeksi (Kardan & Sadeghiani, 2011).

E-osallistuminen tarkoittaa elektronisesti tuettua päätöksentekoon osallistumista (Santamaría-Philco & Wimmer, 2018). Se voi olla osana e-demokratiaa, sillä siinä osallistuminen sähköisessä ympäristössä on oleellinen piirre. E-osallistuminen mahdollistaa e-hallinnon päätöksentekoon osallistumisen (Santamaría-Philco & Wimmer, 2018).

E-hallintotapa kattaa sekä e-demokratian, -hallinnon ja -osallistumisen. Se edustaa hallinnon ajattelu- ja toimintatapaa, jossa hyödynnetään ICT:tä hallinnollisissa asioissa. Sen tavoitteena on edistää hallinnon toimintojen helppoutta, tehokkuutta, ympäristöystävällisyyttä ja säästää rahaa. (Yerramilli & Kumar Swamy, 2017.)

Yhteistä mainituilla termeillä on elektroninen vuorovaikutus, yleensä päättäjän ja kansalaisen välillä. Käsitteiden rajat ovat häilyviä ja niiden eroista on monia eri mielipiteitä, joten niitä on tarkasteltava tutkielman kontekstissa rinnakkain. Sen takia kaikki mainitut termit on sisällytetty kirjallisuuskatsauksen tiedonhakuun. Nimenomaan päätöksentekoon tarkoitettuja mobiilisovelluksia ei ole paljoa julkisen tason päätöksenteossa, vaan mobiiliosallistuminen on yhdistetty yleensä e-hallintoon esimerkiksi erilaisissa kuntasovelluksissa. Tämän takia tutkielman oletuksena on, että e-demokratia kuuluu e-hallinnon ja e-hallintotavan piiriin, ja siten on pystytty soveltamaan näitä ilmiöitä m-demokratian määrittelemisessä.

3 Mobiilisovellukset e-demokratian kontekstissa

Kirjallisuuskatsauksen aineistossa korostuvat kunta- ja kaupunkisuunnittelusovellukset. Valtakunnan tason sovelluksia ei näytä olevan juurikaan käytössä. Lisäksi monesti mainitaan, että mobiilisovellukset ovat e-demokratian tutkimuksessa uusi väline. Aineistosta nousi esille erilaisia hyötyjä ja haittoja, tarkasteltiin ihmisten suhtautumista ja punnittiin demokraattista soveltuvuutta liittyen teknologian ja mobiilisovellusten käyttämiseen.

3.1 Hyödyt

Mobiilisovellukset tarjoavat monia etuja e-demokratian kontekstissa, erityisesti tukien demokraattisen osallistumisen kasvua. Samalla tavalla kuin muutkin vastaavat e-demokratian teknologiat, mobiilisovellukset voivat kehittää avoimuudellaan ja tehokkaalla viestinnällään päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vahvistaa kansalaisten ja päättäjien välistä luottamussuhdetta (Rahmadany & Ahmad, 2021). Tämä taas johtaa siihen, että osallistujat luottavat vahvemmin selkeään päätöksentekojärjestelmään ja ovat motivoituneempia osallistumaan myös tulevaisuudessa (Santamaría-Philco & Wimmer, 2018).

Mobiilialustalla voidaan saavuttaa laaja yleisö, sillä nykypäivänä älylaitteiden omistaminen on yleistä. Kansalaiset voivat osallistua alustan kautta kätevästi melkein mistä paikasta tahansa ja milloin tahansa, mikä puolestaan voi merkittävästi lisätä osallistumisaktiivisuutta. Mobiilisovelluksilla voidaan edistää demokratian saavutettavuutta ja saada uusia ihmisryhmiä osallistumaan, koska siinä ei tarvitse esimerkiksi matkustaa tiettyyn paikkaan määrättyä aikana äänestämään. (Rahmadany & Ahmad, 2021; Wimmer et al., 2013; Ertiö, 2013.) Määräämätön osallistumispaikka voi helpottaa myös esimerkiksi liikuntarajoitteisten henkilöiden osallistumista.

Osallistumisen kynnyksen madaltamisen lisäksi mobiilisovellukset mahdollistavat tiedon jakamisen helpommin ja tehokkaammin (Rahmadany & Ahmad, 2021; Wimmer et al., 2013). Tämä lisää kansalaisten yhteiskunnallista tietämystä ja tukee heidän kykyään ymmärtää päätöksentekoprosesseja ja aktiivisesti osallistua niihin. Lisäksi mobiiliteknologian ansiosta voidaan kerätä päätöksentekoa tukevaa sensoridataa, joka tarjoaa syvempää tietoa kansalaisten käyttäytymisestä ja mieltymyksistä. (Ertiö, 2013.) Esimerkiksi GPS-paikannuksella voidaan muodostaa kuva kaupungin kuntalaisten liikkumisesta ja siten tehdä kaupunkiympäristöä parantavia päätöksiä.

3.2 Haasteet

Demokraattisten mobiilisovellusten haasteet liittyvät lähinnä niiden käyttöönottoon. E-demokratiajärjestelmän implementoinnin haasteiden skaalaan kuuluvat sosiaaliset, taloudelliset, tekniset ja organisaationaaliset haasteet, jotka monimutkaistavat hyötyjen saattamista (Rahmadany & Ahmad, 2021).

Monilla ihmisillä voi olla negatiivisia asenteita uutta teknologiaa kohtaan. Siihen liittyy tietoteknisen osaamisen puute, jonka takia uuden teknologian käyttö voidaan kokea

liian hankalaksi. Tällöin jätetään herkemmin osallistumatta päätöksentekoon annetuilla työkaluilla. (Rahmadany & Ahmad, 2021; Ochara & Mawela 2015.) Esimerkiksi vanhemmat henkilöt saattavat pitäytyä mieluummin itselleen tutussa vaalikoppiäänestämässä, minkä takia perinteisistä osallistumistavoista ei voida kokonaan luopua. Mobiilisovellukset eivät siis voi olla ainoa osallistumisen väline, vaan ne voivat vain tukea muita välineitä. Perinteisen poliittisen päätöksentekojärjestelmän muuttaminen on vaativa tehtävä, ja teknologiamuutokset voivat aiheuttaa vastustusta myös hallintoelinten sisällä, kun täytyy mukautua erityyppisiin tietolähteisiin ja tietojärjestelmiin (Rahmadany & Ahmad, 2021; Schröder, 2014). Sovellusten käyttöön liittyy myös tietoturvaasteita, kuten käyttäjien autentikointi (Rahmadany & Ahmad, 2021).

Vaikka älypuhelimet ovat nykyaikana yleisiä, niiden saatavuuteen ja hankintaan liittyy silti haasteita, mukaan lukien laitekustannukset ja internetyhteyksien saatavuus (Rahmadany & Ahmad, 2021; Ochara & Mawela 2015). Kaikilla ei ehkä ole varaa hankkia tarvittavaa ja tarpeeksi uutta teknologiaa, joten mobiilisovellusten suosimisesta saattaa seurata eriarvoisuutta. Lisäksi haasteena voi myös olla, miten sovellukset tehdään näkyväksi, jotta ihmiset saadaan käyttämään niitä (Schröder, 2014).

Kardanin ja Sadeghianin (2011) tutkimus korostaa, että e-demokratian tavoittelu e-hallinnon avulla ei välttämättä ole suositeltavaa maissa, joissa esiintyy sensuuria ja korruptiota. Tällaisissa ympäristöissä jaettu tieto voi olla vääristynyttä ja todelliset osallistumismahdollisuudet voivat olla rajoittuneita. Siksi on harkittava, missä tapauksissa mobiilisovellusten käyttö voi olla asianmukaista ja tehokasta.

3.3 Ihmisten suhtautuminen ja demokraattinen tehokkuus

Sitran kyselytutkimuksen mukaan noin puolet kyselyyn vastanneista suomalaisista osallistuisivat enemmän poliittiseen päätöksentekoon, jos he voisivat osallistua mobiililaitteella (Jämsén et al., 2022). Mobiilialustaa pidetään yleisesti myönteisenä e-hallinnon työkaluna (Wirtz & Birkmeyer, 2017). Kuitenkin päättäjät ajattelevat, että kansalaisilla ei ole valmiuksia osallistua monimutkaisten asioiden päätöksentekoon (Jämsén et al., 2022). M-demokratian sovelluksiin suhtaudutaan siis pääasiassa positiivisesti, mutta niihin kohdistuu myös jonkin verran kritiikkiä.

Negatiivisia asenteita ilmenee enemmän kehittyvissä ja demokratiavajeeseen liittyvissä maissa (Ochara & Mawela 2015), joissa demokratiaan ei voida muutenkaan luottaa hyvin. Lisäksi tekniset haasteet voivat toimia esteenä sovellusten käytölle, erityisesti silloin, kun sovellus ei toimi asianmukaisesti tai sen käyttö on liian monimutkaista (Ertiö et al., 2016). Myös liian monen sovelluksen kehittäminen eri tarkoituksiin voi aiheuttaa ihmisissä hämmennystä ja turhautumista (Yerramilli & Kumar Swamy, 2017). Tämä selittää, miksi demokratiaominaisuudet on liitetty usein e-hallinnon muiden ominaisuuksien yhteyteen.

Kuntien sovellusten kontekstissa havaitaan, että niitä käyttävät pääasiassa nuoret aikuiset, keski-ikäiset, korkeasti koulutetut ja teknologisesti taitavat kuntalaiset, jotka ovat jo valmiiksi kiinnostuneita kunnan asioista. Heitä motivoivat ennen kaikkea yksilölliset syyt, kuten halu esittää omia ideoitaan ja huoliaan. (Ertiö et al., 2016.)

Mobiilialusta ja sijaintiin perustuvat ominaisuudet, kuten merkintöjen lisääminen kartalle, koetaan osallistumista helpottavina tekijöinä (Ertiö et al., 2016). Käyttäjät kaipaavat myös nopeita ja tiiviitä osallistumistapoja, kuten lyhyitä ja selkeitä kyselyjä (Schröder, 2014). Tällaiset osallistumismahdollisuudet eivät vie paljoa aikaa muilta asioilta, joten ne sopivat osaksi muuta arkea.

Jotta teknologialla voidaan tukea demokratiaa, sen täytyy perustua osallistumisen mahdollistamisen lisäksi informaation jakamiseen (Schuler, 2020; Grönlund, 2020). Kansalaiset tarvitsevat tietoa päätöksentekoon osallistumiseen ja päättäjät tarvitsevat tietoa kansalaisilta tehdäkseen kansaa palvelevia päätöksiä. On kuitenkin tärkeää, että kansalaiset luottavat osallistumisen muotoon, minkä edellytyksiä ovat päätöksentekoprosessin läpinäkyvyys, laadukas tieto, tietoturvallisuus ja osallistumisen konkreettisten vaikutusten esilletuominen (Santamaría-Philco & Wimmer, 2018).

Osallistuminen vaatii asianmukaisen laitteen, internetyhteyden sekä riittävän tietoturvan luottamuksellista tiedonsiirtoa varten (Wimmer et al., 2013). Käyttäjillä täytyy olla kiinnostusta vaikuttamisen kohteeseen, ja osallistumisen muotojen on oltava käyttäjäystävällisiä (Schröder, 2014).

M-demokratian haasteet korostuvat erityisesti kehittyvissä maissa. Jotta e-demokratian työkaluja, kuten mobiilisovelluksia, voidaan alkaa hyödyntämään, on asenteiden, osaamisen ja teknologiasaatavuuden oltava riittävällä tasolla (Ochara & Mawela, 2015). Toisin sanoen demokratian peruseräaatteiden on oltava vahvoja (Grönlund, 2020). Jos otetaan sovelluksen käyttö- ja kehityskonteksti huomioon, siitä voidaan kehittää omaan toimintaympäristönsä sopiva ja hyödyllinen työkalu (Grönlund, 2020). Taulukossa 2 on yhteenveto m-demokratian ominaisuuksista, jotka vaikuttavat mobiiliteknologian potentiaaliin elektronisessa demokratiassa.

Taulukko 2. Mobiilidemokratian ominaisuudet.

Ominaisuus	Kuvaus
Hyödyt	<ul style="list-style-type: none">- Kehittää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vahvistaa kansalainen-päätätjä-luottamussuhdetta.- Lisää osallistujien luottamusta päätöksentekojärjestelmään.- Mahdollistaa laajan yleisön saavuttamisen.- Madaltaa osallistumiskynnystä ja lisää osallistumisaktiivisuutta.- Tehostaa tiedon jakamista.- Mahdollistaa päätöksentekoa tukevan sensordatan keräämisen.
Haasteet	<ul style="list-style-type: none">- Negatiiviset asenteet uutta teknologiaa ja päätöksentekojärjestelmien muuttamista kohtaan.- Tietoteknisen osaamisen puute.- Tietoturva haasteet.- Teknologian saatavuuteen ja hankintaan liittyvät haasteet.
Suhtautuminen ja tehokkuus	<ul style="list-style-type: none">- Yleisesti suhtaudutaan positiivisesti.- Negatiiviset asenteet ja haasteet korostuvat kehittyvissä ja demokratiavajeeseen liittyvissä maissa.- Käyttäjät arvostavat nopeita ja tiiviitä osallistumistapoja.
Käyttökonteksti	<ul style="list-style-type: none">- Kuntien sovelluksia käyttävät pääasiassa nuoret aikuiset, keski-ikäiset, korkeasti koulutetut ja teknologisesti taitavat kuntalaiset.- Motivoivina tekijöinä yksilölliset syyt, kuten halu edistää omia ideoitaan ja huoliaan.- Sijaintiin perustuvat ominaisuudet ja lyhyet kyselyt koetaan osallistumista helpottavina.
Osallistumisen edellytykset	<ul style="list-style-type: none">- Asianmukainen mobiililaitte, internetyhteys ja tietoturva.- Kiinnostus vaikuttamisen kohteeseen.- Käyttjäystävälliset ja helppokäyttöiset osallistumismuodot.- Demokratian perusedellytysten toteutuminen.

4 Tampere.Finland-sovellus

Tampere.Finland on Tampereen kaupungin kuntasovellus, joka tarjoaa Tampereeseen liittyviä palveluita asukkaille, matkailijoille ja yrityksille. Se muun muassa kokoaa tietoa Tampereesta, tarjoaa osallistumismahdollisuuksia kaupungin päätöksentekoon ja kannustaa vihreämpään liikkumiseen hiilijalanjälkilaskurilla. Sovelluksesta löytyy myös esimerkiksi sähköinen kirjastokortti, joukkoliikenteen aikataulut ja kaupungin uutisia. (Tampereen kaupunki, n.d.) Tampere.Finland on e-hallintoon liittyvä palvelusovellus, johon on upotettu m-demokratian ominaisuuksia Osallistu ja vaikuta -osion muodossa.

4.1 Osallistu ja vaikuta -osio

Haastattelin 24.10.2023 sovelluksen Osallistu ja vaikuta -osion suunnittelija Johanna Kurlaa ja projektisuunnittelija Lotta Harsusta. Haastattelussa ilmeni, että Osallistu ja vaikuta -osiossa voidaan saada tietoa Tampereen nettisivuilla olevista osallistumismahdollisuuksista, antaa palautetta kaupungille, tehdä viikailmoituksia kaupunkiympäristöstä ja vastata kyselyihin.

Kuva 1. Osallistu ja vaikuta -osion menneet kyselyt.

Kuvassa 1 on näkymä sovelluksen sulkeutuneista kyselyistä, mistä voidaan todeta osan kyselyiden olevan kevytmielisiä ja osa totisempia. Kurelan ja Harsusen mukaan kyselyt ovat lyhyitä ja usein viihteellisiä. Niiden päätarkoituksena on saada käyttäjät ajattelemaan esimerkiksi omaa hyvinvointiaan ja ohjata käyttäjiä kaupungin nettisivuille. Myös suoraan vaikuttamiseen liittyviä kyselyitä on välillä, mutta suurin osa on leikkimielisiä.

Osion ”Osallistu”-välisivulla esitellään erilaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Niitä klikkaamalla sovellus vie kaupungin nettisivuille. Kurela ja Harsunen kertovat, että nettisivujen osallistumismahdollisuudet voivat olla esimerkiksi pidempiä kyselyitä, joiden tuloksista julkaistaan selosteet. Sovellukseen integroidut lyhyet kyselyt toimivat niin sanotusti ”sisäänheittäjinä” varsinaisiin kyselyihin, jotka ovat yksi oleellinen osa Tampereen e-demokratiaa.

4.2 Sovelluksen rooli Tampereen demokratiassa

Tampere.Finland-sovelluksen projektipäällikkö Joela kuvailee sähköpostiviestissään (26.9.2023) sovelluksen käyttöä ja yleisintä käyttäjäkuntaa:

”Sovelluksella on nyt 181 tuhatta uniikkia latausta ja noin 25-30 tuhatta aktiivista päivittäistä käyttäjää. Sovellusta käytetään eniten (84-85%) asukkaan profiililla ja enin osa käyttäjäkunnasta on ollut naisia ja ikähaarukassa 18-34.”

Joelan mukaan Osallistu ja vaikuta -osion kyselyihin vastataan aktiivisesti, yleensä kyselyä kohti saadaan noin muutama sata vastausta. Vain pieni osa aktiivisista käyttäjistä vastaavat kyselyihin, mikä kertoo siitä, ettei sovellukseen integroidut kyselyt ole vielä saaneet keskeistä sijaa käyttäjien sovelluksen päivittäisessä käytössä.

Kurelan ja Harsusen mukaan Tampereen osallistamistavoitteina on kehittää yhteisöllisyyttä ja parempia palveluja. Sovelluksen osallistamiselle ei ole määritelty tarkkoja tavoitteita, mutta sen tehtäviin voidaan sanoa kuuluvan viestiminen, ajanvietteen tarjoaminen ja osallistamisen monipuolistaminen. Haastattelusta ilmenee, että Osallistu ja vaikuta -osion tärkein tehtävä on antaa tietoa saatavilla olevista osallistumisen tavoista. Demokratiaa ei siis ole juurikaan integroitu osaksi sovellusta, vaan se toimii lähinnä osallistumisen portaalina ja kannustajana.

Joela tuo esille, että sovelluksen käyttäjät pitävät kyselyistä ja siitä, että sovelluksen kautta on tuotu esille eri vaikuttamismahdollisuuksia. Kurelan ja Harsusen mukaan asukkaat haluavat nopeita, helppoja ja arkeen sopivia osallistumistapoja, mihin juuri mobiilisovellukset voivat olla sopiva ratkaisu. Havainto mukailee Schröderin (2014) tutkimusta, jonka perusteella mieluisimpina koetaan nopeat ja tiivisluotoiset osallistumistavat, kuten lyhyet kyselyt. Osallistu ja vaikuta -osion palautteenanto- sekä vianilmoitusominaisuudet palvelevat kuntalaisten tarvetta tuoda ilmi individualistisia ideoita ja huoliaan, mikä on Ertiön ja muiden (2016) mukaan osa tyyppillistä kuntasovelluksien m-demokratiaa.

Vaikka m-demokratialla on osoitettu olevan potentiaalisia etuja demokratian edistämässä, Tampere.Finland-sovellus ei integroi demokratiaa osaksi sovellusta niin vahvasti kuin olisi mahdollista. Tämä viittaa siihen, ettei m-demokratia ole vielä normalisoitu konsepti ja vaatii vielä olemassa olevien järjestelmien muuttamista. Vaikuttaa siltä, että internetsivut koetaan yhä tehokkaammaksi ja luotettavammaksi e-demokratian muodoksi.

5 Keskustelu

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, millainen rooli ja käyttöpotentiaali mobiilisovelluksilla on e-demokratiassa tällä hetkellä. Kirjallisuuskatsauksen avulla aiheesta rakennettiin yleiskuva, ja todennettiin, että aihe on vielä uusi tieteellisessä maailmassa. Tuloksien mukaan mobiilisovelluksilla on potentiaalia demokratian edistäjinä, mutta niiden käytössä on kuitenkin myös joitakin huomioon otettavia tekijöitä ja haasteita.

Digitalisoituminen ja nopeasti muuttuva päätöksentekoympäristö haastavat demokratiaa. Mobiilisovellukset voivat edistää ihmisten osallistumisaktiivisuutta etäosallistumisella sekä jakamalla osallistumiseen tarvittavaa tietoa päätöksenteosta. Yleisesti ihmisiä kiinnostaa mobiiliosallistuminen, mutta joillakin esteeksi saattaa muodostua sopivien laitteiden, internetin tai osaamisen puuttuminen ja niiden hankinta.

Tuloksiin on päästy osittain soveltamalla lähiaihepiirin aineistoja, jotka eivät suoraan vastaa tutkimuskysymykseen. Mukaan on otettu esimerkiksi e-hallintoon liittyviä aineistoja, jotka kuitenkin liittyvät elektroniseen vaikuttamiseen. Tämän takia tulokset sopivat vain antamaan viitteellistä tietoa ilmiön tilanteesta. Johtopäätösten todentamiseksi on tehtävä lisää tutkimusta, jotta voidaan syventää tietämystä mobiilisovellusten ja demokratian suhteesta.

Tuloksilla voidaan herättää uusia uteliaita tekijöitä kehittämään demokratiasovelluksia. Kyseisille sovelluksille on kysyntää ja tarvetta, joten niiden kehittämistä voi olla järkevää edistää. Voidaan esimerkiksi tutkia, millaisilla osallistamisformaateilla osallistumista voidaan fasilitoida. Muun muassa osallistumisen pelillistäminen saattaa olla tällainen metodi, jota sovelletaan jo monessa muussakin kontekstissa.

Jotta demokratiasovelluksia voidaan ottaa viralliseen käyttöön myös valtakunnallisen päätöksenteon tasolla, on sovelluksien edut tehtävä näkyväksi. Perinteisten päätöksentekorakenteiden muuttamista täytyy perustella ja järjestää rahoitusta, jolla voidaan tukea sovellusratkaisuiden kehittämistä. Suomessa palvelut käyttävät usein vahvaa tunnistautumista, joka saattaa lisäturvallisuuden luomisesta huolimatta jättää joitakin ihmisryhmiä ulkopuolelle, jos esimerkiksi ei omista pankkitunnuksia.

M-demokratiasta nousee esille kysymys, ovatko sen hyödyt tarpeeksi merkittäviä verrattuna sen mahdollisiin haittoihin. Esimerkiksi liiallinen ja tunkeileva sensoridatan, ynnä

muun big datan, kerääminen käyttäjiltä voi haitata käyttäjien yksityisyyttä ja aiheuttaa epäluuloisuutta. Kuitenkin jos datan keruu suhteutetaan sopivalle tasolle ja huolehditaan tietoturvallisuuden toteutumisesta, sovelluksilla voidaan tukea päätöksentekoa merkittäväällä tavalla.

Digitalisoiminen ja älyteknologioiden hyödyntäminen on osa EU:n strategiaa (Euroopan parlamentti, 22.4.2021). Demokratian digitalisoiminen vaikuttaa olevan erityisesti eurooppalainen ajattelutapa, eikä se välttämättä sovellu kaikkialle. Mobiilisovellukset eivät sovi rajoituksiensa vuoksi ainoaksi demokratian välineeksi, vaan ne tarvitsevat rinnalleen myös muita vastaavia välineitä. Tämän takia on huolehdittava monipuolisten osallistumismahdollisuuksien saatavuudesta, eikä nojaututtava liikaa yhteen metodiin.

6 Yhteenveto

Tutkielmalla vastattiin kysymykseen: millainen rooli ja käyttöpotentiaali mobiilisovelluksilla on e-demokratiassa? Tutkimusmenetelmänä oli kirjallisuuskatsaus, johon otettiin mukaan aineistoja myös tutkimuskysymyksen ympäriltä, koska itse aihe on vielä tutkimukseltaan aukkoista. Tavoitteena oli muodostaa yleiskatsaus aiheen tilasta. Pois rajattiin aineistot, jotka eivät liittyneet poliittiseen päätöksentekoon tai elektroniseen osallistumiseen. Myös sosiaalisen median sovellukset poliittisen osallistumisen alustana jätettiin tutkielman ulkopuolelle.

Erilaisia aineistoja soveltavan kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todentaa, että mobiilisovellukset ovat vieläkin uusi ilmiö e-demokratiassa, vaikka tarvittava teknologia on ollut saatavilla jo jonkin aikaa. Aineistojen perusteella demokratiaominaisuudet ovat usein sisällytetty kuntasovelluksiin, joissa yhdistetään e-osallistuminen e-hallintoon. Tästä käytettiin sovellusesimerkkinä Tampere.Finland-sovellusta, jossa on muiden ominaisuuksien lisäksi e-osallistumiseen liittyvä Osallistu ja vaikuta -osio. Siinä e-demokratiaa on implementoitu lyhyillä leikkimielisillä kyselyillä, palaute- ja vikailmoitusmahdollisuuksilla ja tuomalla esille Tampereen kaupungin verkkosivujen osallistumismahdollisuuksia. Omien havaintojeni mukaan valtakunnantason päätöksenteon sovelluksia ei juurikaan ole vielä käytössä ja poliittisen osallistumisen fasilitoinnissa suositaan erityisesti nettisivuja sekä perinteistä vaalikoppiäänestämistä.

M-demokratian ominaisuudet on listattu taulukossa 2. Mobiilisovellusteknologian hyödyt perustuvat sen käytettävyyteen missä ja milloin tahansa. Nopeat osallistumisen muodot, kuten ytimekkäät kyselyt, voivat madaltaa osallistumisen kynnyksiä ja innostaa ennen vähemmän saavutettuja ihmisryhmiä osallistumaan päätöksentekoon. Lisäksi sovelluksen kautta on helppoa jakaa osallistumista tukevaa tietoa ja tehdä päätöksentekoprosessista läpinäkyvämpää, mikä voi vahvistaa päättäjien ja kansalaisten välistä luottamussuhdetta.

Haasteet sovellusten käytölle liittyvät siihen, ettei kaikilla ole mahdollisuutta hankkia sopivia älypuhelimia tai internetiä sovellusten käyttämiseen. Myös osaamisen puute saattaa johtaa käyttämättä jättämiseen. Ihmisillä voi olla negatiivisia asenteita uutta teknologiaa ja perinteisten päätöksentekojärjestelmien muuttamista kohtaan, mikä korostuu erityisesti kehittyvissä maissa. Korruptoituneissa maissa e-demokratian toteuttaminen ei ole mielekäästä, koska demokratia ei ole oikeudenmukaista ja tiedotus rehellistä. Myös tietoturvallisuuden toteutuminen on vakavasti otettava kysymys, sillä mobiilisovelluksilla voidaan esimerkiksi kerätä helposti dataa ihmisten arkikäyttäytymisestä.

Yleisesti ihmiset suhtautuvat m-demokratiaan positiivisesti, koska sillä voidaan helpottaa päätöksentekoon osallistumista. M-demokratia saattaa olla tulevaisuudessa tärkeä tutkimuksen kohde, koska nopeasti muuttuva poliittinen ympäristö vaatii uusia ja nopeita osallistamisen muotoja. Mobiilisovellusteknologia on ollut olemassa jo pitkän aikaa, joten luulen, että on vain ajan kysymys, milloin m-demokratian sovelluksia aletaan kehittää laajempaan käyttöön.

Lähdeluettelo

- Ertiö, T. (2013). Mobiiliosallistuminen: uudet kaupunkien suunnitteluun osallistavat sovellukset. Tutkimuskatsauksia 6a/2013. Turun kaupunki. <https://www.turku.fi/turku-tieto/julkaisut-ja-raportit/tutkimuskatsauksia-ja-raportteja>
- Ertiö, T. P., Ruoppila, S., & Thiel, S.-K. (2016). Motivations to Use a Mobile Participation Application. *Electronic Participation*, 138–150. https://doi.org/10.1007/978-3-319-45074-2_11
- Euroopan parlamentti. (22.4.2021). Digitalisaatio: EU:n strategia. Haettu 1.11.2023. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20210414STO02010/digitalisaatio-eu-n-strategia>
- Isotalo, V., Helimäki, T., Schoultz, Å. & Söderlund, P. (2023). Suomalainen äänestäjä 2003–2023. Vaalitutkimuskonsortio. Oikeusministeriö.
- Jämsén, P., Kaartinen, J., Westinen, J & Turja, T. (2022). Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa. Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/demokraattiset-osallistumismahdollisuudet-suomessa/>
- Kansalaisaloite.fi. (n. d.). Kansalaisaloite.fi. Haettu 30.10.2023.
- Kardan, A. A., & Sadeghiani, A. (2011). Is e-government a way to e-democracy? A longitudinal study of the Iranian situation. *Government Information Quarterly*, 28(4), 466–473. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.12.007>
- Ochara, N. M., & Mawela, T. (2015). Enabling Social Sustainability of E-Participation through Mobile Technology. *Information Technology for Development*, 21(2), 205–228. <https://doi.org/10.1080/02681102.2013.833888>
- Rahmadany, A., & Ahmad, M. (2021). The Implementation E-Government to Increase Democratic Participation: The Use of Mobile Government. *Jurnal Studi Sosial Dan Politik*, 5(1), 22-34. <https://doi.org/10.19109/jssp.v5i1.8552>

- Santamaría-Philco, A., & Wimmer, M. A. (2018). Trust in e-participation: An empirical research on the influencing factors. *ACM International Conference Proceeding Series*. <https://doi.org/10.1145/3209281.3209286>
- Schröder, C. (2014). A Mobile App for Citizen Participation. *ACM International Conference Proceeding Series*, 2014-, 75–78. <https://doi.org/10.1145/2729104.2729137>
- Tampereen kaupunki. (n.d.). Tampere.Finland-mobiilisovellus. Haettu: 1.11.2023. <https://www.tampere.fi/viestinta/tamperefinland-mobiilisovellus>
- Toots, M., Kalvet, T., & Krimmer, R. (2016). Success in eVoting – Success in eDemocracy? The Estonian Paradox. *Electronic Participation*, 9821, 55–66. https://doi.org/10.1007/978-3-319-45074-2_5
- Wimmer, M. A., Grimm, R., Jahn, N., & Hampe, J. F. (2013). Mobile Participation: Exploring Mobile Tools in E-Participation. *Electronic Participation*, 1–13. https://doi.org/10.1007/978-3-642-40346-0_1
- Wirtz, B. W., & Birkmeyer, S. (2017). Mobile Government Services: An Empirical Analysis of Mobile Government Attractiveness. *International Journal of Public Administration*, 41(16), 1385–1395. <https://doi.org/10.1080/01900692.2017.1390583>
- Wirtz, B. W., Balzer, I., & Schmitt, D. (2021). Mobile Government: Research Development and Research Perspectives. *International Journal of Public Administration*, 46(4), 269–290. <https://doi.org/10.1080/01900692.2021.1993910>
- Yerramilli, R., & Kumar Swamy, N. (2017). Mobile governance - A complement for successful eGovernance (Study on Challenges in mobile governance). 2017 International Conference On Smart Technologies For Smart Nation (SmartTechCon), 1549–1554. <https://doi.org/10.1109/SmartTechCon.2017.8358625>